

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ISSN 2076-5894

ВІСНИК
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

Серія
ФІЛОСОФІЯ

Науковий журнал

Виходить 2 рази на рік

Заснований у березні 1997 року

№ 2. 2017

Черкаси – 2017

**Засновник, редакція, видавець і виготовлювач –
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького**

Свідоцтво про державну перереєстрацію КВ № 21389-11189Р від 25.06.2015

Науковий журнал містить статті, присвячені актуальним проблемам соціальної філософії, філософії культури, естетики, етики, логіки та філософії мови. У публікаціях досліджуються світоглядні підстави сучасних трансформаційних процесів в Україні та світі, особливості функціонування моральної, естетичної, політичної та релігійної свідомості, аналізуються актуальні питання історії філософії та філософії релігії.

Для широкого кола фахівців у сфері гуманітарних наук, викладачів, аспірантів, студентів та пошукачів.

Журнал входить до переліку наукових фахових видань України з філософських наук (Наказ МОН України від 12 травня 2015 р. № 528).

Випуск № 2 наукового журналу Вісник Черкаського університету, серія: філософія рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 3 від 14 грудня 2017 року).

Журнал реферується Українським реферативним журналом «Джерело» (засновники: Інститут проблем реєстрації інформації НАН України та Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), індексується Google Scholar.

Головна редакційна колегія:

Черевко О.В., д.е.н., проф. (головний редактор); *Босчко Ф.Ф.*, член-кор. НАПН України, д.б.н., проф. (заступник головного редактора); *Корновенко С.В.*, д.і.н., проф. (заступник головного редактора); *Кирилюк Є.М.*, д.е.н., проф. (відповідальний секретар); *Архипова С.П.*, к.пед.н., проф.; *Біда О.А.* д.пед.н., проф.; *Гнезділова К.М.*, д.пед.н., доц.; *Головня Б.П.*, д.т.н., доц.; *Гусак А.М.*, д.ф.-м.н., проф.; *Десятов Т.М.*, д.пед.н., проф.; *Земзюліна Н.І.*, д.і.н., проф.; *Жаботинська С.А.*, д.філол.н., проф.; *Кузьмінський А.І.*, член-кор. НАПН України, д.пед.н., проф.; *Кукурудза І.І.*, д.е.н., проф.; *Лизогуб В.С.*, д.б.н., проф.; *Ляшенко Ю.О.*, д.ф.-м.н., доц.; *Марченко О.В.*, д.філос.н., проф.; *Масненко В.В.*, д.і.н., проф.; *Мігус І.П.*, д.е.н., проф.; *Мінасв Б.П.*, д.х.н., проф.; *Морозов А.Г.*, д.і.н., проф.; *Перехрест О.Г.*, д.і.н., проф.; *Поліщук В.Т.*, д.філол.н., проф.; *Селіванова О.О.*, д.філол.н., проф.; *Чабан А.Ю.*, д.і.н., проф.; *Шпак В.П.*, д.пед.н., проф.

Редакційна колегія серії:

Марченко О.В., д.філос.н., проф. (відповідальний редактор), *Процишин В.М.*, к.філос.н., доц. (відповідальний секретар), *Бичко І.В.*, д.філос.н., проф., *Богданов В.С.*, д.філос.н., проф., *Дмитренко М.Й.*, д.філос.н., проф., *Дуйкін В.Р.*, д.філос.н., проф., *Іщенко М.П.*, д.філос.н., проф., *Коломісць О.Г.*, д.філос.н., доц., *Стадник М.М.*, д.філос.н., проф., *Шпак В.Т.*, д.філос.н., проф., *Szymanek K.*, dr. hab. (Польща), *Slomski W.*, dr. hab., prof. (Польща), *Короткая Т.П.*, д.філос.н., проф. (Білорусія).

За зміст публікації відповідальність несуть автори.

Адреса редакційної колегії:

18000, Черкаси, бульвар Шевченка, 81.
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,
кафедра філософії та релігієзнавства. Тел. (0472) 37-55-57
web-сайт: <http://philosophy-ejournal.cdu.edu.ua/index>
e-mail: epictet@ukr.net

BRATKO Kostiantyn Volodymyrovych,
 Candidate of Sciences (Philosophy),
 Associate Professor of the Department
 of Philosophy and Religious Studies
 Bogdan Khmelnytsky National University of Cherkassy
 e-mail: kostia.bratko@gmail.com

**PHENOMENOLOGICAL AESTHETICS: DISCIPLINARY STATUS,
 WAY OF FORMATION AND EPISTEMOLOGICAL POTENTIAL**

***Abstract.** Phenomenological experience of formation and definition of the disciplinary status of aesthetic science is studied in the article. The purpose of the research is to prove the hypothesis of a direct relationship between the method of justification and the development of aesthetics and its epistemological potential. On the basis of the analysis of the theoretical heritage of Roman Ingarden, it turns out that the cognitive possibilities of aesthetics are revealed most fully if it develops as an organic component of the system of philosophical knowledge. Under such conditions, its research strengthens the fundamentals of the system and acquires an interdisciplinary character. The results obtained by it help to solve the issues of other philosophical sciences: ontology, axiology, philosophy of culture and others. However, there is the possibility of fruitful interaction with particular scientific disciplines: art studies, psychology, sociology of art and others. On the other hand, consistent implementation of the phenomenological instruction allows including in the subject area of aesthetics practically all components of artistic culture. Subject universalism favorably distinguishes phenomenological aesthetics from other aesthetic disciplines, which build up on a particular scientific basis. The article grounds to assert the presence of direct dependence between the method of constituting, disciplinary status and cognitive potential of aesthetic science. The phenomenological experience testifies that the aesthetics as a philosophical discipline and an organic constituent of the system of philosophical knowledge plays an extraordinarily important role development of cognition and spiritual culture.*

***Key words:** aesthetics, phenomenology, epistemology, philosophical system, interdisciplinary connections.*

Одержано редакцією 17.11.2017
 Прийнято до публікації 06.12.2017

УДК 2:316.7-053.6]:005.3

ОВСЯНКИНА Людмила Анатоліївна,
 кандидат філософських наук,
 доцент кафедри філософії
 Київського університету ім. Бориса Грінченка

ХРИПКО Світлана Анатоліївна,
 кандидат філософських наук,
 доцент кафедри філософії
 Київського університету ім. Бориса Грінченка,
 e-mail: s.khrypko@kubg.edu.ua

**АКСІОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА РЕЛІГІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ УКРАЇНСТВА:
 ВИЯВИ, СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ**

Дана наукова розвідка актуалізує полярність аксіологічного вектору в просторі ціннісних пріоритетів молодого покоління з посиленням фокусуванням на ролі і місці саме релігійного чинника в сфері духовної культури молодіжного середовища. Стаття присвячена проблемі осмислення полівекторності у духовному просторі молодіжного середовища в цілому та питанню релігійних цінностей, сучасним тенденціям їх змін та інтерпретації зокрема. Аналізується значущість аксіологічного феномену в цілому, розглядаються контексти потрактувань категорії «цінність».

Осмилюється проблема традиційних цінностей та актуалізується питання зламових тенденцій в просторі усталених духовних вартостей в культурному просторі сьогодення. Окрема увага приділяється традиційному пласту духовно-релігійних виявів української ментальності, де констатується унікальність антеїстичного виміру сталих вартостей українства. Акцентується роль релігійного фактору в просторі утвердження чи забуття тих чи інших ціннісних пріоритетів у полі молодіжної субкультури. Простежується проблема відповідності христологічного контексту моральних норм (Нагірна проповідь) духовним запитам молоді сьогодення.

Ключові слова: аксіологія, цінності, релігія, релігійність, релігійні цінності, духовність, духовна культура, традиційні цінності, ментальність.

Постановка проблеми. Релігійна складова ціннісного феномену є такою, що ніколи не покине площину наукового аналізу та людської цікавості, адже духовний чинник, у свою чергу, завжди є стрижневим у сфері змістовного наповнення ціннісного простору людини чи спільноти. Ставлення до релігії, явно чи не усвідомлено окреслює нюанси духовності та ціннісної культури суб'єкта. *Молодь, як втілення досвіду минулих і носій культури майбутнього*, завжди перебуває у фокусі уваги дослідників як найпріоритетніша соціальна група. Погодьмося, що «кожен етап життєвої дороги певної людини, народу, соціального середовища... характеризується знаковими саме для нього цінностями та вартісними акцентами» [1, с. 8]. Пріоритети можуть бути різними, навіть альтернативними за змістом і протилежними по суті; вічними й тимчасовими; справжніми й надуманими, реальними та ілюзорними, зрозумілими й підсвідомо-невисловленими або раціонально окресленими. Априорі «те, чим переймається людина у конкретний період життя, те, навколо чого сконцентровані всі її думки, емоції, пріоритети, прагнення, почуття, і є фактичним й безсумнівним втіленням феномену цінного» [1, с. 8]. Життя кожної людини – це процес постійного ціннісного вибору, що супроводжується духовним переосмисленням життєвої позиції, пріоритетів, ствердженням або нівелюванням релігійних цінностей як таких. Априорі, осмислення специфіки релігійних пріоритетів та уподобань молоді в суспільствах перехідного типу, до яких належить і Україна, – одна з актуальних проблем, що постала перед вітчизняною наукою. Молодь завжди є об'єктом особливої уваги як філософів, так і соціологів, політологів, релігієзнавців тощо, адже вона (молодь) як особлива соціально-демографічна група характеризується власною субкультурою, а її цінності та світоглядні орієнтації не завжди збігаються із загальносуспільними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аксіологічному контексту означеної тематики присвячені роботи М. Кагана, Ю. Шайгородського, А. Абішевої, М. Афанасьєва, В. Малахова. Освітній вектор ціннісного простору духовного буття сьогоденного українського суспільства є домінуючим в наукових доробках В. Огнев'юка, В. Лутая, Г. Яценко, В. Яковлева. Проблема полівекторності духовності українського суспільства є помітно пріоритетною в наукових розвідках представників відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. Акцент духовних цінностей та релігійності українського народу є стрижневим в роботах А. Колодного, Л. Филипович, О. Сагана, М. Кирюшка. Вивченню системних змін, що сьогодні відбуваються у світогляді молоді, її релігійних цінностях, ціннісних орієнтаціях та соціально-практичній діяльності присвячена увага таких науковців, як Л. Губерський, Г. Горак, І. Березко, Я. Ніколаєнко, В. Вашкевич, В. Пазенок, В. Лях та ін.

Мета роботи – прагнення проаналізувати релігійний зріз ціннісної культури сучасного молодіжного середовища та констатувати характер і сутність духовних змін та зламів тенденцій у просторі усталених та інноваційних ціннісних пріоритетів сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Вся наукова еліта України погоджується із думкою про те, що сьогодні соціум потребує активного повернення до культури релігійних, духовних цінностей і розуму, такої особистості, в основі ціннісних орієнтацій якої домінують вічні позитивні моральні ідеали та принципи добра, краси, совісті, справедливості, так необхідні в наш час у виборі засобів досягнення поставленої мети й олюднення усіх сфер суспільства.

У цьому плані зростає необхідність філософського аналізу витоків національних релігійних особливостей українців. На думку А. Кінкулькіна та В. Овчиннікова, «релігія – це складне явище життя суспільства, що має свої корені у потребах людей» [2, с. 136]. Погодьмося – поза людським фактором релігія не існує як явище, вона втрачає свій сенс, зміст, вияви, роль тощо. З іншого боку – ніколи не існувало спільноти, буття якої б було абсолютно позарелігійним. Не існує і ніколи не існувало стовідсотково секулярних спільнот. Кожна людина, кожна спільнота специфічно звернена до релігійного начала. Ця специфіка часто виявляється через відторгнення, незнання, невдалий духовний досвід або суто індивідуальне розуміння феномену трансцендентного. Релігія в своїй іманентній суті є втіленням того чи іншого аксіологічного знання, втіленням пошуків розуміння та інтерпретації феномену трансцендентного, втіленням шляху до свого духовного «Я» та розуміння чинника єдності у пошуках та інтерпретації духовного «Ми». Адже не можна не погодитись із констатацією сучасної академічної релігієзнавчої думки, що «релігія – це духовний феномен, що виражає не лише віру людини в існування надприродного Начала, що є джерелом буття усього існуючого, а й виступає для неї засобом спілкування із ним, входження в цей світ... Особливістю релігії є те, що в ній відображаються не якісь зовнішні щодо людини сили, а такий її особистісний стан, який можна назвати станом самовизначення у світі, здобуття людиною самої себе» [3, с. 278-279]. У практичній площині релігія виявляється через феномен релігійності. Релігійність – це форма буття релігії (індивідуальна неповторність розуміння і вираження віри). Остання детермінується і втілює саме цінності певної людини, групи, народу, епохи. Ми погоджуємося із точкою зору про те, що роль релігії у суспільстві повинна бути ретельно врахована під час будь-яких соціально-економічних перетворень. Ставлення до релігії нерозривно пов'язане із внутрішнім світом людини. Тому у всьому, що стосується релігійних (або навпаки, атеїстичних) поглядів людей, необхідна коректність.

Історично склалося так, що у нашому суспільстві спостерігається неприязнь до хижацької підприємницької діяльності. Це пов'язано із особливостями нашого національного характеру. Він завжди був чужий до дріб'язкового крамарства та прагнення до збагачення. Багатий завжди викликав презирство, а бідні – співчуття. Бідність була нарівні із суспільною добродесністю. Невипадково у народній творчості, наприклад, у притчах, казках – багатий був завжди об'єктом насмішки та іронії. У народній свідомості цінувалися християнські благочестя, знатність роду, а не комерційна діяльність. Інтелігенція брідливо відгороджувалася від торгівлі: це брудна та недостойна справа.

Традиційний менталітет нашого народу споконвіків переплітався з проблемою землі. Господарський контекст української ментальності завжди був втіленням хліборобської культури, культури трударя, а не лихваря чи перекупника. Традиційна площина української духовності і національних ознак релігійності породила феномен духовного антеїзму або, іншими словами, тенденції сакралізації землі і землеробської праці. В лінійно-історичній площині культура нашого народу й до сьогодні зберегла тенденцію називати святими «землю», «хліб», «матір», «родину». А в релігійній площині здавна усталена антеїстична психологія українців-хліборобів стала джерелом побожності, забобонності, а філософія землі витоком яскравого природо-та-обрядовірства, побожності, забобонності [4] та вербальної магії побажального слова (на кшталт – «щоб земля свята за такі-то справи не прийняла» чи «і як земля такого-то носить» тощо). В дохристиянські часи сповідалися землею, землею клялись, прискіпливо дотримувались безлічі заборон щодо того чи іншого поводження на землі. Збереглась донині традиція просити благословення в батьків і Бога перед далекою дорогою і брати з собою грудку землі з родинного обійстя. Це породило своєрідне національно-хліборобське розуміння «найбільшого гріха» – відлучення людини від праці на землі, від спадку на земельну родинну ділянку, від хліборобства, від права бути присутнім за родинним столом. Констатуємо – філософія хлібороба-трудівника була стрижневою у просторі релігійної культури народу. У фольклорі «свята земля» за статусом є не меншою за Бога чи святих персоналій. Українська народна усна словесність зберегла в історичній пам'яті зразок хліборобської праці із

залученням всієї Святої Трійці. Маємо на увазі колядку «Святі орачі», де оповідається, як «святий Миколай за плугом ходить, святий Михайло волоньки гонить, за ними Господь-Бог рілля всіває, а Син Божий її зволочає... а Божа Мати їм їстоньки носить» [5]. Акцентований фрагмент колядки є яскравим синкретичним прикладом усіх нюансів релігійної духовності українців, де знайшли місце вияви обрядовіства, сімейності, возвеличення жінки-матері, освячення землі-«нені» та самої хліборобської праці, ототожнення Бога із господарем певної господи (оселі) і нарешті – наявність унікальної української християнської Святої Трійці – це Святий Микола-Чудотворець, Матір Божа та Син Божий. Український антеїзм сформував «основу світобачення селянина» – це «Культ Землі і землеробської Праці» [6, с. 8]. Земля є стрижневим архетипом національної свідомості, адже у традиційному зрізі національного буття для духовності хлібороба, який жив плодами рук своїх, були неприйнятні тенденції перекупництва, спекуляції тощо. Достаток, який був результатом лихварства чи торгівлі сприймався як гендлярство.

З часом ставлення до чесної підприємницької діяльності змінилося. Історія зберегла й позитивні уроки вітчизняного підприємництва, свідчення, що збереглися у ділових відносинах з часів Київської Русі: про щирість та дружелюбність, про чесність та вірність слову слов'янського народу. Формування моральних цінностей нації, її культури та духовності можна прослідкувати історично. Витоки цього – у геополітичному положенні території: на кордоні між Європою та Азією. На цій території об'єдналися дві культури: Західна та Східна, що мало органічне відображення в державній ідеології, політиці, економіці та культурі. Воно ж, у подальшому, мало значення у формуванні світогляду, моральних цінностей та основних рис національного характеру, насамперед, загостреного почуття справедливості й добра, що багато у чому затвердилося завдяки вченню Ісуса Христа.

Західна культура, у свою чергу, привнесла такі риси у національний характер, як раціоналізм та прагматизм, однак без дрібного західного крамарства. Східна культура вплинула на укріплення в національному характері слухняності, терпіння та відданості гуманній ідеї. Релігійний підхід до моральних цінностей містить у собі глибоке осмислення сенсу життя людини незалежно від того, в якій сфері вона себе реалізує. Адже в центрі вчення християнства вже закладені моральні цінності, що духовно підіймають і облагороджують людей. У цьому контексті доречно акцентувати відому тезу – «не знаєш як вчинити... – зроби так, як сподобалось би Богу». Саме тому звернення до Біблійного джерела є, певним чином, класикою, абсолютом, безпомилковим методом і прозорим інструментом в просторі осмислення проблеми духовно-моральних цінностей як таких.

Нагірна проповідь (Мат. 5:3-39; 6:6-21; 7:2-26) є переконливим джерелом усієї сутності християнського вчення і підтвердженням прагнення до такого шляху нескінченної духовної досконалості, якому притаманно прагнути людині. Таке вдосконалення глибоко індивідуальне і вимагає від суб'єкта активності, дії, руху від себе до Бога. У Нагірній проповіді не тільки визначений вічний ідеал, моральні цінності, що сповідають християни, але й вказана можливість постійного самовдосконалення людини. Особлива увага тут приділяється співвідношенню між моральними та матеріальними цінностями. У проповіді засуджується накопичення людей, погоня за скарбами на землі, де міль та іржа винищують і де злодії підкопують та крадуть. Вважається найбільшим злом і нещастям для душі людини вже сам факт того, що вона віддається турботі про речі тлінні й забуває про Бога та нескінченні блага, оскільки серце людини буде знаходитися саме там, де її скарб. Нагірна проповідь стверджує, що дійсне блаженство неможливо знайти ані в багатстві, ані в гордості, ані в безтурботних задоволеннях і легкомудстві. Проповідь попереджає, що «горе вам, – багаті» (Лк. 6: 24), що не вміють користуватися багатством, як потрібно, ті, яким любов до багатства перешкоджає бути щирими послідовниками Христа, який закликає до утіх вічного життя; горе вам, «...тому що ви вже одержали своєї втіхи...» (Лк. 6: 24) тут, на землі і позбавили себе втіхи на небесах. У той же час, згідно з першоджерелом, відкриті лестоці і прославляння вчення Христа під маскою неправди й удавання, виконання добрих справ напоказ теж набуде свого «покарання», неминуче при будь-

якій нещирій і обманній дії. Проповідь схвалює добрі вчинки людей, далекі від лицемірства, марнославства, й старанне виконання своїх обов'язків. Моральні цінності в Нагірній проповіді називаються моральним законом. Виконання цього закону повинно стосуватися кожної людини і підкорятися велінню її власного серця. Чистота моральності полягає не тільки у праведних вчинках, але й у чистих помислах (внутрішніх мотивах поведінки), що сприяють виникненню взаємодопомоги, взаємної любові і взаємних обов'язків.

Важливі положення Нагірної проповіді одержали подальший розвиток у працях вітчизняних і закордонних філософів. Так, специфічною рисою філософського світогляду П. Юркевича є християнський антропологізм, зокрема його вчення про серце як дійсне осереддя людського духу. Український філософ вважав, що лише серце людини складає основу її морального життя. Слово Боже благодійно діє на серце людини, воно спрямовує всі її думки, слова, справи. П. Юркевич доводив, що розум – це «урядувальна й володарююча сила» [7, с. 111], яка є правилом. Це правило охоплює такий зміст морального світу, який народжується з найглибшого ества духу. Основним правилом розуму він вважав любов до добра.

Вчений приділяв велику увагу християнському началу в моралі. Біблію він називав вченням про серце як осереддя всього щиросердного й духовного життя. Він шукав гармонії між знаннями та вірою, закликаючи до ретельного та неупередженого вивчення Біблії у всіх її подробицях. Вивчаючи людину як моральну особистість, П. Юркевич вважав, що вона не підпорядкована необхідності сліпо стикатися з людьми й ворогувати з ними на життя та смерть. Адже в житті чимало ситуацій, коли людина має робити свідомий вибір. За кожної зустрічі протилежних бажань та інтересів вона має звертатися до моральних вимог справедливості, яка вкаже їй, де й коли вони суперечать благові її ближнього та загальному благові. На думку П. Юркевича, за умови вищого морального розвитку людина дотримується заповіді любові, що спонукає її віддавати у жертву свої особисті вигоди заради блага інших, заради загального блага. Тобто він вважав, що справедливість і любов є головними умовами встановлення миру між людьми, заснування загальної товариськості й братерства між ними. У бажанні миру й прагненні миру він бачив моральну потребу кожної людини. «Людина відчуває живу потребу доповнювати себе іншими людьми, доповнювати себе не лишень щодо матеріального, але й ще більше щодо духовного» [7, с. 224]. Таким чином, філософ відстоював думку про те, що всі вчинки людей, вся поведінка з ближніми повинна спрямовуватися вірою в Ісуса Христа. А той, хто цю віру втілює у зміст своєї поведінки, переніс її з голови у серце, до кожного буде відноситися, як до рідного брата.

Специфічну інтерпретацію протиріччя між соціальним простором і моральними цінностями особистості запропонував Е. Фромм. Вивчаючи природу людей, що живуть за принципом володіння й буття, він наводить суттєві розходження й у їхньому ставленні до релігії. У першому випадку віра в Бога для людини стає своєрідною готовою відповіддю на всі існуючі питання. Від людини не вимагається самостійно мислити і приймати рішення, вона лише сліпо підкоряється формулюванням, зазначеним у Біблії. Бог стає для неї ідолом, яким можна у будь-який момент прикритися і виправдатися, навіть роблячи будь-які жорстокі вчинки. Протилежністю такої віри в Бога є віра за принципом буття. На думку Е. Фромма, «це насамперед не вірування у певні ідеї (хоча це також може мати місце), а внутрішня орієнтація, установка людини» [8, с. 230].

Е. Фромм, розглядаючи основні постулати Нового Завіту, говорить про важливість визволення від жадібності і бажання наживи, про необхідність рятування від установки володіння. Він вважає, що моральні цінності людей повинні ґрунтуватися на спільності та солідарності, які є запорукою розуміння не тільки себе, але й інших людей. Філософ критикує людську жадібність, і зазначає те, що ще в Біблії було сказано: «Не хлібом єдиним буде жити людина, але всяким словом, що виходить з вуст Божих» (Втор. 8:3; Мат. 4:4). Існування за принципом володіння і буття автор порівнює з образом Сатани (матеріальне споживання) та Ісуса (принцип буття). У світі відбувається постійне зіткнення між цими двома орієнтаціями, але жодна з них не може здобути остаточної перемоги, що свідчить про

їхнє рівноцінне значення. Е. Фромм, аналізуючи проблеми ринку, говорив, що у сучасному суспільстві роль Бога починає мати зовсім інше значення. Бог перетворюється на поняття, що відповідає відчуженій культурі успіху. Тобто віра в Бога стає психологічним прийомом, який може допомогти індивіду у кращому пристосуванні до конкурентної боротьби. «Зроби Бога своїм партнером» – це найімовірніше означає «зроби Бога своїм напарником у бізнесі», аніж «возз'єднайся з ним у любові, справедливості й істині» [8, с. 168]. Філософ критикує такий підхід до релігії, вказуючи на те, що «замінивши братерську любов на суєтні ярмаркові відносини, Бога перетворили в недоступного для простих смертних генерального директора акціонерного товариства Всесвіту» [9, с. 168]. Цей підхід до релігійної моральності, на нашу думку, свідчить про зростаючу тенденцію утилітарності в розумінні вчення Бога.

Американець Маркус Джоб, професор університету Майямі, обговорюючи проблеми сучасного ринку, приділяв особливу увагу передумовам прийняття рішень, серед яких він вказує на такі. «По-перше, слід боятися Бога. По-друге, Боже слово, Біблія є стандартом, на основі якого визначаються добро і зло, починаючи з десяти заповідей» [10, с. 14]. На його думку, уряди, які ігнорують ці два положення на користь того, що хоче виборець (замовник), становлять небезпеку. Ця думка є підтвердженням того, що релігія в сучасному світі відіграє важливу роль, вона є впливовою не тільки в індивідуальному житті, але й в економіці, в політиці, в будь-якій діяльності сучасної людини.

Отже, осмислюючи специфіку релігійних цінностей сучасної молоді, можна назвати два головні фактори, що впливають на їх функціонування: стихійність і раціональність. Своєрідним центром їхньої взаємодії завжди опиняється молода людина. І саме в цьому відбувається екзистенційний вибір особистості, яка відчуває реальне право на свободу, існування і отримує можливість зрозуміти відповідальність за власне буття через внутрішній закон, закон совісті. Будь-який період є ексклюзивним, кожне покоління проходить крізь свій злам, будь-яка епоха є переламною та перехідною, зрештою «на сьогоднішній день, проблема засвоєння загальнолюдських цінностей в індивідуальній свідомості – одна з фундаментальних проблем людського буття» [11].

Висновок. Отже, кожне прийдешнє покоління є втіленням і уособленням духовності пращурів, кожне прийдешнє століття є втіленням і уособленням століття вже минушого: його цінностей і псевдоцінностей; злетів і падінь; епохальних особистостей і знеособленого натовпу; «людей з великої літери» та їх антиподів. Кожна без винятку людина є представником певного етносу, нації, спільноти – отже, реальним втіленням та носієм цінностей і пріоритетів, що продукуються духовними запитами певної епохи. Адже, цінності – це те Слово, з якого починається життя, коли воно починається з чистого аркушу.

Список використаної літератури

1. Хрипко С. А. Аксиологія освіти в сфері міжпредметного дискурсу: цінне, ментальне, наукове / С. А. Хрипко. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 402 с.
2. Кинкулькин А. Т., Овчинников В. С. Деятельность и духовный мир человека / А. Т. Кинкулькин, В. С. Овчинников // Социально-политический журнал. – 1995. – №3. – С. 126-139.
3. Релігієзнавчий словник / За ред. А. Колодного, Б. Лобовика. – Київ: Четверта хвиля, 1996. – 392 с.
4. Цінності і константи української сакральної традиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.religion.in.ua/main/analitica/6382-cinnosti-i-konstanti-ukrayinskoyi-sakralnoyi-tradiciji.html>
5. Сосенко Ксенофонт. Різдво – Коляда і Щедрий Вечір: Культурологічна оповідь / Ксенофонт Сосенко. – К.: Український письменник, 1994. – 286 с.
6. Колодний А., Филипович Л. Релігійна духовність українців: вияви, постаті, стан / А. Колодний, Л. Филипович. – Львів: Логос, 1996. – 182 с.
7. Юркевич П. Д. Вибране / П. Д. Юркевич. – К.: Абрис, 1993. – 397 с.
8. Фромм Э. Психоанализ и религия; Искусство любить; Иметь или Быть? / Э. Фромм; Пер с англ. – К.: Ника-Центр, 1998. – 400 с.
9. Хабермас Ю. Демократия. Разум Нравственность: Московские лекции и интервью / Ю. Хабермас. – М.: АО "КАМИ", Academia, 1995. – 245 с.
10. Джоб М. Якість – не лише економічна категорія / М. Джоб // Український промисловець. – 1999. – №6. – С. 13-14.

11. Шайгородський Ю. Ціннісний конструкт міжкультурної комунікації. / Ю. Шайгородський // Український соціум. – 2001. – № 1(1). – С. 41-48.

References

1. Khrypko, S. A. (2009). *The Axiology of Education in the Field of Cross-subject Discourse: Value, Mentality, Science*: Kyiv: National Pedagogical Dragomanov University (in Ukr.)
2. Kinkulkin, A. T., Ovchinnikov, B. S. (1995). Activity and Person's Spiritual World. *Social'no-politicheskiy zhurnal (Social and Political Journal)*, 3, 126-139 (in Russ.)
3. *The Vocabulary of Religious Studies terms* (1996). In A. Kolodnyj, B. Lobovyk (Ed.). Kyiv: The Fourth Wave (in Ukr.)
4. *The Values and Constants of the Ukrainian Sacral Tradition*. Retrieved from: <https://www.religion.in.ua/main/analitica/6382-cinnosti-i-konstanti-ukrayinskoyi-sakralnoyi-tradiciji.html>
5. Sosenko, Ksenofont (1994). *Christmas – Koljada and Generous Evening: The Cultural Story*. Kyiv: The Ukrainian Writer (in Ukr.)
6. Kolodnyj, A. Fylypovych, L. (1996). *The Religious Spiritual Life of the Ukrainians: sources, personalities, state*. Lviv: Logos (in Ukr.)
7. Jurkevich, P. D. (1993). *Selected Works*. Kyiv: Abris (in Ukr.)
8. Fromm, E. (1998). *The Psychoanalysis and Religion. The Art of Loving. To have or to be?* Kiev: Nika-Centre (in Russ.)
9. Habermas, J. (1995). *The Democracy. Mind. Morality: The Moscow Lectons and Interviews*. Moscow: KAMI, Academia (in Russ.)
10. Job, M. (1999). Quality is not Only Economic Category. *Ukrainskyi promyslovets (Ukrainian Entrepreneur)*, 6, 13-14 (in Ukr.)
11. Shajgorodskij, J. (2001). The Value Construct of Cross-cultural Communication. *Ukrainskyi socium (The Ukraine Society)*, 1, 1, 41-48 (in Ukr.)

OVSJANKINA Liudmyla Anatoliivna,

Candidate of Sciences (Philisophy),
Associate Professor of the Department of Philosophy
Boris Grinchenko Kyiv University

KHRYPKO Svitlana Anatoliivna,

Candidate of Sciences (Philisophy),
Associate Professor of the Department of Philosophy
Boris Grinchenko Kyiv University,
e-mail: s.khrypko@kubg.edu.ua

THE AXIOLOGICAL PARADIGM OF UKRAINIANS'S RELIGIOUS PRIORITIES: EXPRESSIONS, STATE, TENDENCIES

Abstract. *The actualization of polar axiological vector in the new generation value priorities space and a problem of religious values consideration in the youth spiritual environment are embodied into the following crucial constants: 1) the religious part of a valued phenomenon has never disappeared from the area of scientific analysis and human interest, since spiritual factor has always been the basic one in the sphere of a person or society meaningful valued space; 2) the attitude to a religion obviously or non obviously shapes the spiritual and value culture details of a person; 3) the youth, as the embodiment of past experience and bearers of future culture, has always been in the focus of researches' attention as the most vital social group. The priorities can be different, even alternative in their context and opposite in their sense; eternal and temporary; truth and false; real and illusory; clear and subconscious or rational ones. The religion does not exist without the human factor, it has lost its sense, context, role, display, etc. The community without religion has never occurred. Each person and each community appeals to a religious source. A religion in its intrinsic sense is an embodiment of some axiological knowledge, search for a transcendental phenomenon. The religious approach to the moral values contains the deep considering of life sense independently of a person realization sphere. To conclude, while considering the specific features of the modern youth religious values, the two main factors can be named that influence on their functioning: spontaneity and rationality. A person has always been in their interaction. This is the core of a personal existential choice, a man has a real right for freedom, existence, and obtains an opportunity to understand the responsibility for the self existence through internal law, the law of conscience.*

Key words: *axiology, values, religion, religious values, spirituality, spiritual culture, traditional values, mentality.*

Одержано редакцією 10.10.2017
Прийнято до публікації 06.12.2017